

คำอธิบายสรุปสาระสำคัญ
พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ๒๕๖๐

๑. ความมุ่งหมายและขอบเขตการมีผลบังคับใช้ของกฎหมาย

ในปัจจุบันมีการนำระบบเกษตรพันธสัญญามาใช้ในกระบวนการผลิตอย่างแพร่หลาย แต่สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญามีลักษณะผสมผสานระหว่างสัญญาจ้างทำของ จ้างแรงงาน และสัญญาซื้อขาย ซึ่งมีความซับซ้อนและยุ่งยากในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าและต้นทุนการผลิต ส่งผลให้คู่สัญญาซึ่งเป็นเกษตรกรรายย่อยซึ่งมักจะมีอำนาจต่อรองน้อยกว่า มีความเสี่ยงในการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญา ดังนั้น จึงมีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ๒๕๖๐ ขึ้น เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย รวมทั้งกำหนดกลไกในการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาในประเทศไทย

โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ๒๕๖๐ จะมีผลบังคับใช้กับการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา ซึ่ง “ระบบเกษตรพันธสัญญา” หมายถึง ระบบการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรที่เกิดขึ้นจากสัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรกับบุคคลธรรมดาซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม ตั้งแต่สิบรายขึ้นไป หรือกับองค์กรทางการเกษตรที่มีกฎหมายรองรับ โดยผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรเข้าไปมีส่วนในกระบวนการผลิต (มาตรา ๔)

๒. สรุปสาระสำคัญของกฎหมาย

๒.๑ การจัดแจ้งผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร

ก) ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจหรือเลิกการประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญา ต้องแจ้งการประกอบธุรกิจ/แจ้งยกเลิกการประกอบธุรกิจต่อสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (มาตรา ๑๖ และ ๑๘)

ข) สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดทำทะเบียนผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรและเปิดเผยให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ (มาตรา ๑๗)

ค) ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรต้องส่งสำเนาเอกสารสำหรับการชี้ชวนให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อใช้สำหรับตรวจสอบ (มาตรา ๒๐)

๒.๒ การทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา

ก) ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรต้องจัดทำเอกสารสำหรับการชี้ชวนซึ่งมีข้อมูลที่สมบูรณ์พร้อมส่งเอกสารสำหรับการชี้ชวนและร่างสัญญาให้เกษตรกรทราบล่วงหน้า โดยเอกสารสำหรับการชี้ชวนถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา (มาตรา ๒๐)

ข) สัญญาต้องมีความชัดเจนและใช้ภาษาไทยที่เข้าใจง่าย เนื้อหาสาระมีความโปร่งใสทำให้คู่สัญญาได้รับทราบข้อมูลสำคัญที่จำเป็น มีข้อมูลที่สมบูรณ์ในทางปฏิบัติและลดโอกาสที่จะเกิดข้อพิพาท (มาตรา ๒๑)

ค) ถ้าสัญญาที่ทำไม่มีรายละเอียดตามที่กำหนด เกษตรกรมีสิทธิเลือกให้เพิ่มในสัญญาให้ครบถ้วน หรือจะบอกเลิกสัญญาก็ได้ โดยต้องเลือกภายใน ๓๐ วันนับแต่วันทำสัญญาหรือก่อนส่งมอบผลิตผลทางการเกษตรแล้วแต่ว่าระยะเวลาใดจะสั้นกว่า (มาตรา ๒๒)

ง) ห้ามแบ่งสัญญาเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เข้าลักษณะสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา (มาตรา ๒๕)

จ) ข้อตกลงหรือเงื่อนไขในสัญญาที่ไม่เป็นธรรมหรือเอาเปรียบคู่สัญญาไม่มีผลใช้บังคับ (มาตรา ๒๖)

ฉ) ห้ามบอกเลิกสัญญาก่อนสิ้นกำหนดระยะเวลาด้วยเหตุผลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ หรือภาวะตลาดเปลี่ยนแปลงไป ยกเว้นกรณีมีข้อตกลงชัดเจนให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งอย่างเป็นธรรม (มาตรา ๒๗)

๓. บทบัญญัติที่คุ้มครองประชาชน

๓.๑ กำหนดให้มีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กรุงเทพมหานครและคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำจังหวัด เพื่อแก้ไขปัญหาและระงับข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญา (มาตรา ๒๙ - มาตรา ๓๗)

๓.๒ กำหนดมาตรการคุ้มครองระหว่างกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยห้ามมิให้คู่สัญญาชะลอ ระวัง หรือยุติการปฏิบัติตามสัญญาจนเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย กระทบการใด ๆ ให้คู่สัญญาอีกฝ่ายได้รับความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อมในกรณีที่สัญญาสิ้นสุดลงแล้ว หรือทำข้อตกลงเพิ่มเติมหรือแก้ไขสัญญา เพื่อให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับความเสี่ยงภัย ภาระ หรือมีหน้าที่เพิ่มเติมโดยไม่มีค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรม (มาตรา ๓๖)

๔. ผลกระทบจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

กำหนดโทษปรับทางอาญาสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ (มาตรา ๓๘ และมาตรา ๓๙) นอกจากนี้ ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรอาจต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายในกรณีที่มีการผลิตผลผลิตหรือบริการทางการเกษตรส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน หากผลกระทบนั้นเกิดจากการใช้ปัจจัยการผลิตหรือกระบวนการผลิตภายใต้เงื่อนไขที่ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรกำหนด (มาตรา ๔๑)

หมายเหตุ – คำอธิบายนี้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเข้าใจสาระสำคัญของกฎหมายเท่านั้น ส่วนการจะปฏิบัติตามกฎหมายให้เป็นไปอย่างถูกต้องนั้น ประชาชนจะต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ตรวจสอบ และยึดถือตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ